

Egy rossz asszony természetrajza

Erkölcshrajz

**Írta
Bródy Sándor**

AMTAK Bt, 2025

Cop. AMTAK Bt, 2025

Felelős szerkesztő: Varsányi József

**Kiadó: AMTAK Bt, 2040 Budaörs, Semmelweis u.
6/B.**

06 20 218 6762 amtakbt@gmail.com

www.amtak.hu

Látogasson el webáruházunkba, és böngésszen!

ISBN 978-615-7002-40-1

Készült: AMTAK Bt, Budaörs

Tartalom

Az alakja.....	4
Idegrendszere.....	64
A szíve.....	95

Az alakja.

I.

A színház mellett, a hátsó bejáratnál egy fiakker állott; a kocszi bensejében vadul égő szivartűz két beesett férfiszemet világított meg. A szem körül, ami még látszott az arcból, oly sápadt és fáradt, hogy valaki elmenvén a kocszi mellett, amint belsejébe tekintett, ijedten kapta vissza a fejét. Úgy látta, hogy egy halott szivarozik és vár - valami színésznőre.

Tíz óra elmúlt; a Kerepesi-út órákásai között a négyfogatú lóvasutak már sietve vágattak a nyugvó állomásra. A sok épülő ház rögtönzött folyosói alól már ki-kibukkant egy-egy nyárian öltözött hölgy, a rohanó és a megfagyott havon el-elcsuszó járókelőkkel ellentétben, lassan járkálva, meg-megállva. Az utca szegényes világítása kedvezett nekik, de még sem mentek tovább a Rókusnál. Azon túl minden csendes és elhagyatott, maga a színház is egyedül álló, kívülről árva, mintha nem is játszanának benne.

A szivar mögött egy elme égett és a következőket állapította meg magában:

"Nagyon későn lehet. Úgy látszik, a szolgák, a portás is bement az előadást nézni! Milyen bolond vagyok, hogy itt fagyoskodom!"

A fogai tényleg összevacogtak a hidegtől és a láztól. A várakozó úr mindenképpen igen rosszul érezte magát és egyszersmind igen jól is. Igazában szivarozva haldoklott a kocsiban és ez állapot közepette folytatta tovább fantasztikus megállapításait:

"Mit keresek itt! Ágyban kellene feküdnöm és hivatnom a papot. És az is lehet, hogy kiszökik előlem a hátsó kis ajtón. Ő ugyan azt mondja, hogy a kis zsvány-kaput befalazták, nincs is, csak az én képzeletemben. Én pedig láttam, ő pedig megesküdt. Az ő esküje! Csak azt tudnám, hogy kiegyezik-e az istennel előbb: Istenkém, istenkém, majd hazudnom kell, nevedet hiába ajkamra vennem, hamisan esküdnöm. Csak tréfa az egész, nekem komolyan kell. Te ne vedd rossz néven, tudomásul ne vedd! Aztán nyomban elmond hét Miatyánkot, és tizennégy Üdvözlégy-et. Vagy nem is egyezkedik. Hagyja a dolgot későbbre, mint ahogy szokta és abban bizik: az isten is emberi tulajdonságokkal gazdag, ha nagyon meg lehet haragítani, nagyon ki is lehet békíteni! De érthetetlen, micsoda gyönyörűséget lelhet az ilyesmiben? És ha csak elhinné, mint más becsületes hazugok, amit mond. Irtózat, utálat!"

A hideglelős ember lába majd elfagyott, de szíve csaknem fellobbant a szerelem emésztő tűzében. Mint az idvezitőt, úgy várta azt az asszonyt, akitől irtózott.

Két napja haragban voltak, részint azért, mert az összeveszés maga is kéjt okozott a színésznőnek, másrészt meg gyönyörúsége tellett abban, hogy alázatosan térjen vissza a megsértett, a duzzogó férfihoz. Az volt az ösztöne, hogy százszor elveszítsen és százszor meghódítson ugyanegy embert, ha már - tökéletlen alkotásuknál fogva - százat egyszerre nem szerethetett. Aztán még más dolog is lehetett a háttérben, mert ez az asszony háttér nélkül, hátsó gondolat híján, egy okból nem tett semmit.

"Lehet, hogy ez a két nap azért is kellett neki, hogy másnak adja!" - gondolta magában a várakozó.

Lehet? Biztosan tudta, még azt is, hogy ki volt. Csakhogy beleszöve a család aranyos hálójába, csalta magát ő is és már ott volt, hogy elbolondította magát, mert ez neki így jól esett.

Most is a várakozás kínos gyötrelmeiért mindenféle szédítő jókkal biztatta magát:

"Eljön. Máskor is eljött; most kötelessége, hogy eljöjjön. Végre hálátlannak nem lehet mondani. Minden lehet; de gavallér. Tudja, hogy ez estvét - ezt az éjszakát - senki másnak nem adhatja, csak nekem. Én tanítottam be erre a szerepre, az első szótól az utolsóig, eljátszottam előtte, vele. A rossz tudómmal még az éneket is fűttam, felöltöztem maskarába, adtam Párist. Milyen kedves volt, négy napig nem mentem ki a szobájából, sem nappal, sem éjjel.

Mindenkit elküldetett, aki jött: "Elment a nagysága Szent-Endrére!" Mért éppen Szent-Endrére? Már a rendőrségnél akart kerestetni az anyám. Milyen négy nap volt, mekkora intelligencia! Érthetetlen, hogy olvasni még sem szeret; inkább kiséper egy konyhát, mint hogy elolvasson egy sonettet. Mindent tud és mindent megért mégis; de csak egy férfin keresztül. Ez érdekes, magától nem tud alkotni, mindenhez kell neki valami mag, mindegy ha hitvány is, nem bánja, akármily szél hozza is..."

Az izgatottságban most igen önérzetes és vigasztaló gondolatok lobbantak fel:

"Végre is, ez a mag, kora ifjúságától kezdve egész mostanig én voltam. Az ura - a Józsi - igaz, közbenjött, voltaképpen ő kezdte, de mégis csak epizód volt. Igazában én alkottam; az én nyelvjárásomat, az én goromba vicceimet beszéli. Oly rabulista, mint én; azokat az ételeket szereti, amelyekkel én élek. És mégis csak ő a legszebb asszony, aki ezidőszert a világon tartózkodik. Megépítettem a főművem, már most meg is halhatok.

Körülbelül meg is halok. Ugy veszem észre. Vagy tüdőgyuladásom van, vagy csak lesz. Holnap, nem bánom; de az éjjel még enyém. A többi éjszaka akár a pokolé is lehet."

A képzelődő gentleman fejét a kocsi behavazott ablakához nyomta, kinézett. De hamarosan behunyta a szemét: éppen a Rókus ki nem világított ablakait látta meg. A halottas kamrák vannak ott, tudta kis ujságíró korából. Kissé

érzéki, amint mondják sensualis volt a felfogása és az izzó hátán mint egy jégkorbács, végig vágott az irtózat:

"Fagyott földben feküdni, meztelen testü férgekkel együtt, mégis csak rosszabb, mint vele a kipárnázott bronzágyban! Vajjon fogom-e látni ezt a bűbajos alkotmányt, legalább még egyszer! Hogyne, mindjárt, biztos. Nem, soha - elszökött, vége!"

Fiakkerek indultak, azt hitte, vége az előadásnak, kinyitotta a kocsija ajtaját, kinézett, hallgatódzott. Képzelő és a lázban kifinomodott fülével most tapsot hallott, a nagy, a végső, az ugynevezett orkán-tapsot. Megállott a szivverése, majd vad sebességgel iramodott neki, gondolkodni sem tudott egy pillanatig, annál mohóbban folytatta aztán:

"Milyen örült vagyok, hogy itt várok rá, reszketek érte, ahelyett, hogy bent élvezném a játékát. De ha nem bírom, ha megöl, engem öl meg a lámpaláz. Pedig mily kék látni, ahogy ő testté formálja, életbe önti az én hitvány és kusza ötletemet. Csak gondolni kell előtte valamit és ő nyomban megcsinálja. Vajjon mi történt ma, kinek tapsoltak most? Volt-e sikerünk. Reszketek, hogy nem. Megint minden olyan csendes, hideg, közönyös, semmi mozgás!"

Bent a színházban ugyancsak forró, villamos és mozgalmas volt minden.

A Szép Helénának már harmadik felvonását játszották és a közönség az előadáson - még inkább a primadonnán keresztül - összeismerkedett és összeemelegedett. Pedig

ugyancsak sokféle fajtából került, a legkülönbélebb társaságból állott, még a nyelvük sem volt egy, a földszinten és a páholyokban - nem egy helyen - németül lelkesedtek. Az új Budapest sokszínű társadalma alakult itt ki, azaz, hogy a városba berohanó magyar vidék maga közé kapta, vitte és elborította a benszülött polgárságot. Még az egész egy kissé kusza, a rendezkedés állapotában még egy kissé rendetlen; de az első padokban már magyar urak ültek és a német színházból ravaszul kicsalt kövér bankárok ugyancsak verdesték össze a tenyerüket, örülvén, ha egy-egy mondást jól megértettek.

És maga a primadonna sem beszélt valami tökéletes magyar irodalmi nyelven. Némi szerbes, tótos, vagy csak palócos iz volt, nem annyira a szavaiban, mint inkább a hanglejtésében. Annál magyarabb ő maga; olyan, mint egy kun leány: magas, hajlékony, de válla és melle erős meg széles, a szeme sötétkék, a haja azonban fekete. Nem az a kékfényű, hideg feketeségű, hanem a másik, az a fajta, amelyik olyan, mint a telivér paripa sörénye. Ártatlan kis kék szalag - mint amilyent apácákhoz járó kis lányok viselnek - volt befonva a roppant hajba, amelynek lányosan, kontyba tűzött fürtjeit minduntalan igazgatni kellett. Ez volt az egyik híres és bűvös mozdulata Tóth Piroskának; a másik, hogy minduntalan a harisnyakötőjéhez kapott. És az uraknak ettől maradozott ki a szivverése ma többször, mint valaha.

Soha ennyi kedve és szerencséje nem volt abban, hogy magát megtalálja és kiadja, egészen addig, a legutolsó, azaz a legelsőig. Szébb volt mint rendesen és az arcának minden tökéletessége - és varázsos tökéletlensége -

egyszerre éles és határozott világosságra jutott. A homloka még keskenyebb és simább, mint rendesen; ajka körül a lágy, lányos, az ingerlően naiv vonás kimélyült és megszinesedett az állandó, nem csinált, az igazi, szinte bután jókedvű mosolygásában.

A szeme azonban még jobban - mint máskor - ellentmondott e szűzies derűnek: be volt esve, barna udvar vette körül és ezt szenvedélyes, sőt gonosz tekintet világította be. A fehér erős álla - az ugynevezett férfievő asszonyok híres nagy álla - a szemével összhangzott, egyébként pedig a gyönyörű fejnek minden vonása ellenkezett egymással, cáfolták, meghazudtolták, sőt mintha persiflálták volna egymást. Ezenkívül pedig: arcának egyik fele különbözött a másiktól és mégis olyan harmónia volt az egészen, hogy a felvonások közben, sőt a felvonások alatt is, szolid és féltékeny férjes asszonyok így szóltak az uraikhoz:

- Ha férfinak születtem volna, ezt a nőt vettem volna el, vagy senkit! Megbocsájtánám magának, ezt megbocsájtánám, ha belebolondulna!

Valóban, a férfiak tulnyomó része nagy előszeretettel vette volna el, ha az urak nem is gondolnak mindjárt egész életen át tartó viszonyra. És ő is úgy viselkedett, mintha valamennyihez, mindjárt és szívesen hozzá menne. Mindenkinek külön játszott és ha pályatársnői gunyolták is, mert mindenkiel, még a pereces inassal is kacérkodott, ha ebben nem is volt számítás, de értelem annál több. A pereces ott ült a karzati ülőhelyen, nem illetlenkedett a cselédekkel, hanem szájátva nézte és reszketett a belseje

is, amint egyszerre úgy látta, hogy az énekes asszonyság fölnézett - észrevette. A perec-árus ifju aztán, ha rákerült a sor, tapsolt mint egy örült, mint egy intézmény.

S ott ült az előadáson két finác és egy önkéntes tűzoltó. A pénzügyőrök valami acciz dolgában jártak egyszer nála, a tűzoltó állást kért az urától. Az előszobában találkozott velük:

- Milyen szép emberek maguk! - mondá a szemlészeknek.

A tűzoltónak szintén elárulta, hogy bár ez szokatlan, szeretve tiszteli őt:

- Jó lehet a maga feleségének, mert maga igen gondos! Jár a kis kenyérke után, megalázkodik, csakhogy az asszony... Ha nekem ilyen finom, gondos kis uram volna.

A három ember majd megbolondult az előadás alatt. Tomboltak, terrorizálták a szomszédokat. És így csinálódott az a meleg villamosság, amely szerte áradt körülötte, a piros bársonnyal kikárpitozott óriási hálófülkében. Mert azzá varázsolta a nézőtér, a színpadot, sőt a padmalyt is hozzá; a ruhátlan görög allegóriák mintha összebujtak volna. De csak összebúgtak; minden csak egy izzó ígéret maradt.

Voltak ugyan a földszint első székeiben olyan urak is, akik a nézőtérről fölbizalmaskodtak hozzá és akik általában úgy viselkedtek, mint akiknek némi jogaik vannak. Egy vékonyfűlű, festett barkójú gentlemanen meglátszott,

hogy igen nehezen türtőzteti magát, szeretne fölállani, hogy kellő izléssel ugyan, de közölje a közönséggel:

- És ez a nő a kedvesem volt, mi, mit mondanak hozzá?

A vékonyfülű úr izgatottan kapkodta a fejét, de a férfiak ismeretes lovagiassága végre is letiltotta arról, hogy határozottan és a sokadalom előtt nyilatkozzék. Arra szorítkozott tehát, hogy egy új nemesnek, új bankárnak - egy egészen friss előkelőségnek - elmondjon legalább valamit. De az nem volt kíváncsi; az is olyan szekfüt viselt, mint ő és még mint nyolc vagy tiz kivágott kabátú, izgatott, gyanakvó és bizakodó gentleman. Fehér paraszt szekfüt viseltek, mert ez volt a színésznő virága, rendkívül szerény, de fölöttébb szagos és nem feltűnő, ami a fő. Különben ki hogy viselte! Egy földszinti páholyban ült négy igen fiatal, erővel kihuzkodott bajuszú, mohszakállú ifjú - részint színes nadrágban, egy hosszú hüvelybe tett késsel az oldalukon; régen ezt a szerszámot úgy nevezték, hogy kard. A négy csinos legénykén viritott és kirikitott a szegény szekfű is.

Ezek voltak az "udvar" egy része, akik minden délben vizitáltak a primadonnánál, állandóan el akarták választani az urától, hogy feleségül vegyék. Ezeknek a jó buta fejeivel - talán az életével is - sakkozott Tóth Piroska, zavarva, kergetve, kicsufolva és igen nagy tiszteletben tartva őket. A legtöbbször jól bánt velük, a tompa eszükkel köszörülte a maga éles elméjét, sokszor egy vagy másik iránt pillanatnyi érdeklődést is érzett, azzal aztán bizalmas is volt, de soha tovább egy napnál. És amikor a szerencsétlen szerencsés elbódulván, tolakodó lett, az

asszony nem emlékezett a bizalom tündéri percére, letagadta, úgy hogy a puha fejü, kemény járású fiatalember csaknem megőrült. Haraggal száműzték, vagy az illető dühösen száműzette magát; de egy hét múlva, mindent megigérve, visszakéredzkedett.

Elcsapás, visszafogadás, harag és kibékülés: a színésznőnek mindezekre oly szüksége volt, mint a cukorra vagy a sóra. Olykor maga is megdöbbsent, mert látta, hogy ebben a dologban valóságos rendszerre, egy külön új és nem könnyű művészetre tett szert. Volt rá eset, hogy a mereven ülő és igen jól viselkedő fiataloknak egyszerűen megmondta:

- Bocsánatot, az embernek dolga is van! Kérek három hónapi szabadságot!

Három nap múlva már visszahívta őket. Volt dolga Stefinek és Palinak, a két lányképü nyurga legénynek, akik mellette az ingyen komornoki állást betöltötték. A két igen jó modoru és jobb sorsra érdemes fiu lélekszakadva járta be a várost, amig rátalált a pezsgő mellett buslakodó elcsapottakra és visszahívta őket:

- Jertek, Piroska nem haragszik, minden meg van bocsájtva!

A két kedves - és igen jó házból való figura - itt nyüzsgölődött most, de nem mint két, hanem mint husz ember. Hol itt, hol ott bukkantak föl, most a zenekarban voltak, már az erkélyen inspiciáltak, rendezkedtek a bokréták, hajók, valóságos kis kertek szinpadra adása